

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet.

Andra lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 517 i första kammaren av herr Nilsson, Hjalmar, m. fl. samt nr 610 i andra kammaren av herr Anderson i Sundsvall m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådana författningsändringar som erfordras för överförande av regleringen beträffande kommunernas uppgifter i fråga om reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap; samt

att för dessa kostnader därvid måtte bestämmas statsbidrag efter samma grunder som gäller för övriga kommunala beredskapskostnader».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 610.

Gällande regler

Enligt 40 § *civilförsvarslagen* (av år 1960) åligger det kommun bl. a. att vidtaga reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen. För skäligen kostnad som kommun fått vidkännas på grund av sådan åtgärd äger kommunen erhålla statsbidrag med två tredjedelar eller, om särskilda skäl föranleda det, med högre belopp.

I 6 § tredje stycket *lagen om kommunal beredskap* (av år 1964) stadgas, att kommun efter förordnande av länsstyrelsen är skyldig vidtaga med hänsyn till planlagd inkvartering erforderliga särskilda anordningar eller förberedelser för vattenförsörjningen eller den allmänna hälsovården. Vidare har kommun enligt 7 § samma lag att efter länsstyrelsens förordnande redovisa sina beredskapsförberedelser i särskild plan. För de skäligen kostnader som kommun åsamkas på grund av åtgärder enligt dessa båda stadganden äger kommunen enligt 15 och 16 §§ erhålla statsbidrag med 90 procent eller den större del av kostnaderna som Kungl. Maj:t medgiver.

Historik

Regleringen av de kommunernas skyldigheter inom totalförsvaret, som icke är upptagna i särskilda författningar, lagfästes genom *lagen om kommunal beredskap*, som trädde i kraft den 1 juli 1964. Kommunalrättskommittén, vars betänkande Kommunal beredskap (SOU 1962: 7) låg till grund för propositionen i ämnet, föreslog för sin del att statsbidrag för vissa kommunala beredskapsåtgärder skulle utgå med lägst 90 procent. Föredragande departementschefen fann emellertid ej skäl frångå den kostnadsfördelning som gällde enligt civilförsvarslagen och föreslog därför i propositionen (prop. 4/1964), att statsbidrag skulle utgå med lägst två tredjedelar. Häri instämde andra lagutskottet, som hade att behandla propositionen (L²U 11/1964). Riksdagen biföll emellertid två vid utskottets utlåtande fogade reservationer, varigenom fastslogs att statsbidrag skall utgå med lägst 90 procent av kommuns kostnader för dels särskilda anordningar för vattenförsörjningen och hälsovården och dels vissa planläggningskostnader. I sin motivering anförde reservanterna:

Vad först gäller kostnader för särskild anordning enligt 6 § tredje stycket, vilka regleras i 15 §, har departementschefen uttalat, att full ersättning i regel bör utgå men att kommun själv bör bära en del av kostnaderna i den mån anordningen är till nytta även för kommunen. Häri instämmer utskottet. Den maximering av kommunandelen till en tredjedel som föreslagits i propositionen kan utskottet däremot inte biträda. Åtgärderna i fråga ingår som ett led i totalförsvaret och bör således i princip bekostas av staten. Utskottet anser i likhet med motionärerna att statsbidraget bör utgå med lägst 90 procent.

Vad härefter angår kostnader för upprättande av särskild plan enligt 7 § vill utskottet framhålla, att sådan åtgärd ingår som ett led i totalförsvaret och därför i princip bör ersättas av staten. Enligt utskottets mening kan det emellertid i vissa fall vara skäligt, att vederbörande kommun själv svarar för en del av kostnaderna. Denna del torde dock såsom motionärerna föreslagit böra maximeras till 10 procent.

Kommunernas skyldigheter beträffande *reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet* regleras — såsom ovan nämnts — i civilförsvarslagen. Frågan om överförande av denna reglering till *lagen om kommunal beredskap* och om en ändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun upptogs av kommunalrättskommittén, som fann behoven av sådana reservanordningar till övervägande del hänföra sig till den kommunala beredskapsverksamheten. På vattenförsörjningens område begränsas civilförsvarets intressen till behoven för brandförsvaret. För den kommunaltekniska verksamheten finns behov av anordningar också på andra kommunaltekniska områden än dem, som omfattas av civilförsvarslagens nuvarande bestämmelser om reservanordningar. Kommittén förordade därför att huvudbestämmelsen om reservanordningar fick sin plats i föreskrifterna om den kommunala beredskapsverksamheten. Civilförsvarslagens motsvarande be-

stämmelse ansåg kommittén kunna utgå och ersättas av en bestämmelse om skyldighet för kommun att såsom en civilförsvarsuppgift sörja för de särskilda reservanordningar, som hänför sig uteslutande till brandförsvarets behov.

Kommittén ifrågasatte om man vid bestämmandet av storleken av statsbidragen för reservanordningar borde känna sig obetingat bunden av den nuvarande fördelningen med två tredjedelar på staten och en tredjedel på kommunerna. Med hänsyn till bl. a. att civilförsvarets behov av reservanordningar är väsentligt minskat, sedan iståndsättning av kommunaltekniska anordningar blivit en kommunal uppgift, fann kommittén att frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun fick anses stå öppen för en förutsättningslös reglering.

Vid denna reglering fann kommittén det böra beaktas att utvecklingen i och för sig fört med sig en ökning av behovet av reservanordningar. Den ändrade ansvarsfördelningen mellan civilförsvaret och kommuner och den ökade uppmärksamhet som den kommunaltekniska beredskapen kom att tilldraga sig kunde väntas föranleda ökade anspråk på reservanordningar. Vid statsbidragsfrågans avgörande fick hänsyn också tagas till att den moderna försvarsplanläggningen medfört att anspråken på åtgärder i större utsträckning än förr varierar från ort till annan. Under tidigare skeden av utvecklingen var bördorna förhållandevis jämnt fördelade. Utrymningarna och den omfattande omställning, som erfordras vid ett nutida krig, medför att ett antal kommuner nödgas i avsevärt högre grad än andra sörja för att viktig totalförsvarsverksamhet kan fortgå där. Anspråken på reservanordningar torde i särskild grad hänföra sig till sådana orter. Det syntes därför kommittén skäligt med ett i största utsträckning gemensamt ansvar för kostnaderna för reservanordningar. Hänsyn fick slutligen också tagas till den allmänna ökning av kommunernas totalförsvarskostnader, som oundvikligen föranledes av de kommunala beredskapsuppgifterna. Kostnaderna för civilförsvaret betungar redan kännbart många kommuner. Höga statsbidrag för reservanordningar torde vara en förutsättning för att de tillkommande uppgifterna icke skall medföra betydande påfrestningar för den kommunala ekonomin.

Kommittén ansåg därför att kommunerna borde erhålla statsbidrag med 90 procent av skäliga kostnader för reservanordningar.

Departementschefen fann ej skäl för en sådan omreglering som kommittén föreslagit och ej heller för en ändring av kostnadsfördelningsreglerna. Något förslag härutinnan kom alltså inte att inflyta i propositionen. I anledning av väckta motioner i ämnet anförde andra lagutskottet:

Kommunalrättskommittén föreslog i sitt betänkande, att kommunernas skyldigheter i fråga om reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen skulle överföras från civilförsvarslagen till en lagstiftning om kommunal beredskap. Kungl. Maj:t har emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga för en sådan omreglering. Utskottet kan icke instämma i

Kungl. Maj:ts uttalande. Såsom kommittén framhållit, torde behoven av reservanordningar till övervägande del hänföra sig till den kommunala beredskapsverksamheten. Endast i mindre omfattning är det här fråga om ett civilförsvarsbehov. Kommitténs ställningstagande synes utskottet ur praktisk och systematisk synpunkt riktigt. Statsbidrag för reservanordningar bör lämnas enligt samma grunder som för särskilda anordningar enligt 6 § tredje stycket lagen om kommunal beredskap. Det bör enligt utskottets mening ankomma på Kungl. Maj:t att, efter den ytterligare utredning som kan anses erforderlig, framlägga förslag till överförande av regleringen av kommunernas uppgifter beträffande reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap.

Uttalandet får ses mot bakgrunden att denna del av utskottets utlåtande dikterades av de ledamöter som reserverat sig för ett statsbidrag å lägst 90 procent för anordningar enligt 6 § tredje stycket.

Riksdagen följde ej heller i denna del utskottets förslag utan biföll en vid utlåtandet fogad reservation, vari yrkades att såväl utskottets här refererade uttalande som dess därav föranledda hemställan skulle utgå.

Utskottet

Bland kommuns åligganden enligt 1964 års lag om kommunal beredskap ingår dels att vidtaga med hänsyn till planlagd inkvartering erforderliga särskilda anordningar för vattenförsörjningen och den allmänna hälsovården, dels att i vissa fall upprätta särskild plan med redovisning av kommunens förberedelser i fråga om beredskapsuppgifterna. För skäliga kostnader i dessa hänseenden utgår statsbidrag med lägst 90 procent.

Enligt 1960 års civilförsvarslag är kommun skyldig att vidtaga reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen. För sådana kostnader utgår statsbidrag med två tredjedelar.

I förevarande motioner föreslås att kommunernas skyldigheter beträffande nyssnämnda reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet skall överföras till lagen om kommunal beredskap och att statsbidrag även i detta avseende skall utgå med lägst 90 procent. Motionärerna hänvisar till att kommunalrättskommittén förordade en sådan lösning i det betänkande som låg till grund för förslaget till lag om kommunal beredskap. Enligt motionärernas mening finns det inte skäl för andra statsbidragsregler beträffande kostnaderna för dessa reservanordningar än i fråga om övriga kommunala beredskapskostnader.

Vid behandlingen i föl av propositionen med förslag till lag om kommunal beredskap föreslog andra lagutskottet beträffande reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet den lösning som rekommenderas i förevarande motioner. Riksdagen biträdde emellertid en vid utskottsutlåtandet fogad reservation, som innebar bifall till propositionens förslag i denna del och alltså bibehållande av den hittillsvarande regleringen. Utskottet

kan inte finna, att sedan fjolåret inträffat något som skulle kunna ge riksdagen anledning till ändrat ställningstagande i denna fråga. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 517 och II: 610, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 mars 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Edström, Hübinette, fru Olsson och herr Sörenson*;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, Gustavsson i Alvesta, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell*, herrar Johansson i Södertälje*, Svensson i Kungälv och Ringaby*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Edström, Hübinette, fru Olsson, herrar Sörenson, Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors, Gustavsson* i Alvesta och *Ringaby*, vilka ansett

a) att det avsnitt i utskottets yttrande, som börjar på s. 4 med orden »Vid behandlingen i» och slutar med orden »i denna fråga» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid behandlingen i fjol av propositionen med förslag till lag om kommunal beredskap föreslog andra lagutskottet beträffande reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet den lösning som rekommenderas i förevarande motioner. Riksdagen biträdde emellertid en vid utskottsutlåtandet fogad reservation, som innebar bifall till propositionens förslag i denna del och alltså bibehållande av den hittillsvarande regleringen.

Enligt utskottets mening synes det icke finnas några bärande skäl för att man beträffande de kommunaltekniska reservanordningarna avseende vatten-, gas- och elförsörjningen bör ha andra statsbidragsregler än för övriga statsbidragsberättigade kommunala beredskapskostnader. Såsom kommunalrättskommittén framhållit, torde behoven av reservanordningar

till övervägande del hänföra sig till den kommunala beredskapsverksamheten. Endast i mindre omfattning är det här fråga om ett civilförsvarsbehov. Kommitténs ställningstagande synes utskottet ur praktisk och systematisk synpunkt riktigt. Statsbidrag för reservanordningar bör lämnas enligt samma grunder som för särskilda anordningar enligt 6 § tredje stycket lagen om kommunal beredskap. Det bör enligt utskottets mening ankomma på Kungl. Maj:t att, efter den ytterligare utredning som kan anses erforderlig, framlägga förslag till överförande av regleringen av kommunernas uppgifter beträffande reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med bifall till förevarande motioner, I: 517 och II: 610, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådana författningsändringar som erfordras för att överföra regleringen beträffande kommunernas uppgifter i fråga om reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap samt för att statsbidrag för dessa kostnader skall utgå efter samma grunder som gäller för övriga kommunala beredskapskostnader.»